

Сызната
2 карчы

(CCTA).

ТЭРИЙЭР ҮЛЭНИ — САНГА КӨРДӨБҮЛЛЭРГЭ ДЬҮӨРЭЛЭЭХТИК

Райсовет исполкомун председателэ депутат М. Е. ПЕРМЯКОВ дакылааттыттан

Райсовет исполкома ССКП XXVI съези, Киири Комитет ыам ыйынаабы уонна сэттинитээри (1982 с.) Пленумнарын уураахтарынан, пленумга ССКП Киири Комитетин Генеральнай секретара Ю. В. Андропов этиитигэр туруоруллубут балаһыанньаларынан салытаран, XXVI оройуоннаабы партийнай конференция туруорбут хаһайыстыбаннай, экономическай уонна культурнай тутуу сорууттарын олоххо киллэрингэ туһаайан үлэни ытта.

Отчуоттуур кэмгэ райсовет 4 сессияларга 16 боппууостар дьүүлэһилиннилэр. Сессияларга депутаттар 81 бырыһааннара кытынна. Бу көрдөбүлгө эппиэттээбэт. Маныаха туһааннаах депутаттар буруйу сүтүлэрин таһынан совхозтар салайааччыларга транспортуунаах хааччыланна уонна бириэмэттэр үлэлэрин солбуйбакка сессияга киириилэрин тэрийбэтэрин мыйар наада. Депутаттар байдаларын үрдүкү түмөсүлэригэр кыттан быһбардаах эбэһинистэрин толорууларыгар Конституциянан олохтоммут Союон халбага суох олоххо киллэриллиэхтээх. Бу көрдөбүл сельский Советтарга эмнэ бэрээдэктэниэн наада.

Райсовет исполкомун мунунаахтара 16 төгүл ытылланнар 311 боппууостар дьүүлэһилиннилэр. Ол иһигэр тыа хаһайыстыбатын, промышленность, тутуу, транспорт, сибээс, үөрөх, доруобуйа харыстабылын, Советтар тэрийэр-маассабай үлэлэрин, социалистическай союоннаабы уонна общественнай бэрээдэги бөгөрөгүү курдук норуот хаһайыстыбатын бары салаа боппууостара хабылланыйлар.

Сельсоветтар сессияларга сэл устата 6-дьыта ытыллан 260-тэн тахса араас боппууостары дьүүлэстилэр. Кытаанах сельсоветыттан уратылар исполкомнар ый ахсын ытыллыларын ситистилэр.

Ол эрэри сессияларга уонна исполкомнарга тэрийэр-маассабай үлэ бары боппууостара кинигин хабыллан, утумнаахтык дьүүлэһилиннэлэр. Бастайааннай комиссиялары салайы көрдөбүлгэ эппиэттээбэт. Туолууну хонтуруоллааһын бири сүүнү формата — депутатлар простара кинигин туттуллубаттар. Депутаткай группалар уонна постар үлэлэрэ ситэтэ суох төриллэлэр. Бу ордуу, Болтоно, Хадаар, Хайахсыт, Хатылы, Чакыр, Одьулуун сельсоветтарыгар сыһааннаах.

Советтар тэрийэр-маассабай үлэлэригэр сүүн итэһиниэн толорууну хонтуруоллааһын аллараваттан үөһээгэ диэри билигин даҕаны ыраааһан ситэтэ суох туруорууларга буолар. Маныаха райсовет исполкомун туһааннаах отделларын уонна Совет бастайааннай комиссияларын көмөлөрө кыра. Ыһаарылар туолан иһиллэрди туһунан боппууостары дьүүлэһин эбээбитин үрдүнөн государственнай былааннар, социалистическай эбэһэтистибэлэр үлэ сорох салааларыгар толоруллубаттар. Нэһилиэнньэни хааччылар эйгэһэ итэһэтэр тахса тураллар.

Райсовет 50 депутаттарын ааттарыгар быһбардааччылартан

101 араас этиилэр киирибиттэ. Олоргон 88-та накаа быһыытынан толорууга ылыммытыттан 15 этиилэр норуот хаһайыстыбатын былааннаах керүүлүбэтэхтэринэн, үй-карчы бөрүлэр кыахтара суорунаах аккаастаммыттар. Толорууга ылыммытыттан отчуоттуур сым алта ыйлар 13 накаагар туолдулар.

Сельсоветтарга 218 накаа толорууга ылыммытыттан 46-та олоххо киллэрилиннэ. Быһбардааччылар накаагара булгуччу толорулуохтаахтар. Ол иһин бары депутаттар, райсовет уонна сельсоветтар исполкомнара, исполком туһааннаах отделлара, совхозтар директордара, фермалар салайааччыларга быһбардааччылар накаагара толорууга ордук болломтолоохтук сыһааннаһылар ситиһилиннэхтээх.

1982 сыл бүтүүтэ райсовет депутаттара бэйэлэрин быһбардааччыларыгар бары отчуоттаатылар. Отчуоттар баалаах тэрээһиннээхтик уонна элбэх быһбардааччылар хабаан ытыллынылар. Оттон сельсоветтар 335 депутаттарыттан миэстэһэ баар 308 депутаттар отчуоттаатылар. Быйыл ыам уонна бэс ыйдарыгар бары депутаттар отчуоттааһыннара төриллэхтээх.

Киниги сылларга Советтар тэрийэр-маассабай үлэлэрин бири суол көрүнгүнэн нэһилиэнньэттэн үүтү, эти хомууу, оттоонуну тэрийиңгэ общественноһы түмэ тардыы, сүөһү үлэтигэр рабочайдары уонна сулуусулаахтары ылыммы улахан миэстэни ылар буолла. Ааспыт сылга 130 тонна былаан онугар 135,8 тонна үүт нэһилиэнньэттэн хомуйулунна. Бу үлэни Соловьев, Мугудай, Чакыр, Бахсы, Чурапчы сельсоветтара ордук үчүгүйдик тэрийдилэр.

Ол эрэри үгүс сельсоветтар бу дылаага билигин даҕаны суолта биэрбэттэн сыһааннаһаллар. тэрийэр үлэни ситэтэ суох дьарыктаналлар. Одьулуун сельсовета былаанна 14,9, Хатылы 16,6, Сылан 20,6 эрэ бырыһаан толоргоотулар.

Нэһилиэнньэттэн эти хомууу былаана 90 бырыһаан толорулунна. Болтоно, Кытаанах, Одьулуун сельский Советтара сэл устата нэһилиэнньэттэн 1-дии да килограмм эти туттарбатылар. Ас-үөл программатын олоххо киллэрингэ маныаха ураты болломтону туруохха. Пятилетка сүүнү сылыгар сельсоветтар нэһилиэнньэ ордуунара бордууктатыттан 130 тонна үүтү, 40 тонна эти хомуйан туттарыны: хааччылаахтээхтэр.

Общественноһы оттоонунга түмэ тардыыга элбэх үлэ ытыллар. Ааспыт сайын кинилэр күүстэринэн 3459 тонна от содотуопкалаан былаан 29,1 бырыһааннан кубуарылына. Бу үлэни ордук үчүгүйдик Одьулуун сельсовета республикага ыгырыы таһааран тэрийдэ. Сельсовет олохтоохторо 569 тонна оту содотуопкалаан былааннарын икки бүктан ордук толордулар. Общественнай сүөһүгэ дороохкой аһылыгы бөлөмнээһингэ Волугур, Хадаар, Хопторо, Сылан сельсо-

веттара балаага үчүгүйдик көрдөрүүлэринэр. Сүөһү аһылыгы бөлөмнээһингэ рабочайдары, сулуусулаахтары түмэ тардыыга Соловьев, Хатылы, Хабахсыт, Чурапчы сельсоветтара баар кыахтарын кыйаан туһаммытылар.

Сельсоветтар оройуон совхозтарыгар ааспыт сылга 54 киһини сүөһү үлэтигэр ыттылар. Сааскы үс ыйдарга 46 киһи көмөҥө туруорулан сорудах эмнэ аһарылына. Выйытыа хаһайыстыбатын бастайааннай үлэлэригэр 75, быстах одьуууга 55 киһини ыттарга сорук туруорулар.

Советтар тэрийэр-маассабай үлэлэрин тупсарыыга Бүтүн Россиятаагы социалистическай куоталаһы уусуобуйатынан ытыллар күрөхтөһингэ ааспыт сылга Мугудай сельсовета Састаки, чакырдар иккис, бахсылар үһүс миэстэлэри ылдылар. Нэһилиэнньэ ордуунара үүтүн, эти хомуууга ытыллыбыт куоталаһыга Соловьев нэһилигэ бастаата. Иккис мугудайдар, үсүһү чурапчылар ылдылар. Нэһилиэнньэлээх пууннары тупсаран оройууга ытыллыбыт куоталаһы кыйыһылааһын Чурапчы сельсовета таабыта.

Бөһүөдэтэр истас көрүнгүрэ тупсууларыгар, историческай уонна культурнай пааматынныктары сандардыыга, кинилэр иитэр суолталарын үрдэтигэ ааспыт сылларга үлэ былаана суох ытыллар. Итинэн сибээстэн Чурапчы сельский Совет Ада дойдуну көтүскүүр Улуу сэнигэ советскай норуот улууканнаах кыйыһыга 40 сыла туолар юбилейин көрсө сэтэһиннэни тупсаран өгөрүүгэ, культурнай, историческай пааматынныктары көтүтөр түһэригэ, сэлэһингэ, төрилтэлэр историяларын суруйууга, ыччаты ада көлүөнэлэр үтүө үгэстэригэр үөрэтигэ социалистическай эбэһэтистэтибэ ылынган оройуонга көрүлэһин таһаарда. Сельский Советтар исполкомнара бу кээһиллээх боппууоска биллэркөстөр хамсааһыны таһаараллара эрийдилэр.

Ааспыт сылга оройуон оскуолаларын үөрэнээччилэрин 99,5 бырыһааннара кылаастарын бүтэрбиттэ, үстөн биригэстэрини кэригэ хаачыстыбага үөрэммиттэ. 10 оскуола үөрэги 100 бырыһаан билигин ситистилэр. Үөрэнээччилэри үлэҥэ иитиңгэ, өлөр сайыны сыйыналарын тэрийиңгэ, үөрэтэр кабинеттары онорууга элбэх үлэ ытыллына. Ол эрэри IX, X кылаас үөрэнээччилэрин үлэҥэ диригэтэн үөрэтиңгэ уонна идэҥэ хабааттынарыыга бытаарылар таабытылар. Оскуолаларга опыткай учаастыктар быстар мөлтөхтүк үлэнилэр. Учебнай мастерскойдар дьыһ-уот, илбэттэри өттүлүн эргэтидилэр. Оскуолалар сылтаа профессинальнай-техническай учуулаах үөрэнээччилэри ытыы былаанна толорботтор. Удалык ыччат очнай-забчнай оскуолалар үөрэнэр ыччаттары бириэмэттэр үлэлэригэр көнүлүлэһин, кинилэргэ өйдөтөр-иитэр үлэни сельсоветтар мөлтөхтүк тэрийэлэр. Ас-үөл программатын олоххо

киһилэринэн сибээстэн оройуон тыатын хаһайыстыбатын кадрдарынан хааччылыы, иитэ үөрэҥэ бүтэрбиттэри советтара олохсунан үлэлэтиңгэ оскуолалар, сельсоветтар исполкомнарын уонна совхозтар салааларын бөчүһүнээх сорууттарынан буолуохтаах. Кытаанах орто оскуоланы, общественноһы уонна «Чурапчы» совхоз администрацията көлөр үөрэх дьыһын үчүгүйдэтигэр көрсөргө ылыммыт социалистическай эбэһэтистэтибэ кинигин өйөнүөхтээх. Учууталлар олоор, үлэкир уусуобуйаларын тупсарыыга үлэ салгыны ытыллыахтаах.

Оройуонга доруобуйа харыстабылы салгыны сайыннарыыга эмнэ төрилтэлэрин базалаарын бөгөрөгүүгэ кээһэ үлэлэр ытыллынылар. Ол эрэри совхозтар райсовет сессиятын ийэһээх туһааннаах быһаарыларын олоххо киллэрингэ үлэни ситэтэ суох тэрийдилэр. Субуруускай аатынан совхоз Болонгооттоо, Эрлик, Эриктин аатынан совхоз Хадаардаагы, «Чурапчы» совхоз Улахан Күөлээҥи, Түөһүтээҥи Карл Маркс аатынан совхоз Төлөй Дирининээҥи фельдшерскай-акушерскай пууннарга капиталнай өрөмүөннэри ыттылар. Дахылаатчыт итинэн салгыны эитир-санитарнай үлэни тупсарыыга, сэрэтэр үлэлэри ытыыга, медицинай үлэһиттэри олохсунан үлэлэтиңгэ, кинигин тохтоото.

Ааспыт сылга юбилейнай спартакиада 15 көрүңгэ ытыллыбыта. Выйытыттан оройуон спартакиадата сельсоветтарынан бара турар. Билигин оройуонга 6205 физкультурник, 1985 ГТО значкестара, 1558 маассабай разрядтаахтар бааллар. Үрдүк разрядтаахтары итингэ үлэ былааннаахтык төриллэр. Ол эрэри билигин да физкультур уонна спорт нэһилиэнньэ кэһи аранытын толору хаппат. Маныаха олохтоох сельский Советтар, профсоюзнай, комсомольскай төрилтэлэр, алын сүһүөх физкультурнай коллективтар, спортивнай активистар дьингээх көмөү тэрийэллэр наада.

Оройуонга социальная хааччылы салгыны сайдар. Соторуудаагы наставниктар уонна үлэлэр пенсионердар оройуоннаагы слеттара ытыллына. Слет кытылаахтара ыччаттары үлэҥэ иитиңгэ фермалары шефствэргэ, ээһэлэргэ наставниктары сыһартааһыны кэһэтигэ эттилар. Бу үлэҥэ тэрийиңгэ пенсионердар советтара, сельсоветтар исполкомнара уонна совхозтар дирекциялара тэрээһин үлэни тупсараллар сорууттар туруоруллубаттар.

Культурнай-сырдатар төрилтэлэр сорууттарыгар тохтуурулар дахылаатчыт үлэһиттэр киллэрэр сирдэх критикаларын туоратыыга үлэни ытыы наадатын ыйда. Сорох культуру дьыалара үчүгүйдэ балаа суох дьаһаллары, концердары, сымнааһа бэһэрдэри ытталлар. Маныаха кэһи активы тардыллар. Кытааны, үһүк промыводственной учаастактар аит-

рыһааттактар. Аһааһах бэһириадалар, гастроллар бэһириадаларын таһылар хаадаһылааллар. Культурнай төрилтэлэр бэрээдэги кайар, бөһүөтүлүүр, үлэ дьисциплинаһы тугуспат дьоннору, аһыһыттары утары үлэни итэһэ ытылаахтээхтэр. Олох хаһыаннааһын уодуһааннааһы сыйыһа-курбуу тыһаардаах сэтэһиңгэ хаһыаттары таһаардэри, тыһынан сурунааллары тэрийиңгэстээхтэр. Кинигэ дирекцияга кинигэни эйиһи былааннарын толорботун аһаан-суоттаан үлэлэһин ытыллыбатын туһунан ийэһи критикалары быйыл да сэтэ туораппата.

Госстрах инспекцията, оройуоннаагы архив, ЗАГС, ис дьыһаа отделларын, народнай хонтуруол комитетин үлэлэригар дахылаатка улахан миэстэ бирилиннэ.

Оройуон сельский Советтарыгар государственнай учуот уонна отчуоттааһы тупсарыы — билигин бириэмэ көрдөбүл. Бу улахан суолталаах боппууоска сельский Советтар сектордарга көтүмэхтик сыһааннаһаллар, үгүс сыһаалары уонна көтүтүүлэри таһаараллар. Тохсунуу 1 күнүкөҥи турутунаа сана олохтоомут хаһайыстыбаннай кинигин толорууну Волугур, Мугудай, Хатылы, Бахсы, Одьулуун сельсоветтарыгар ытыллыбыт бөһиэркэлэр үгүс сыһаахалгы таһаарылыбытын арыдылар.

Хатылы уонна Болонго сельсоветтарыгар ыаллар бас бөлөр дьыаларын учуотун бөһиэркэлээн көрүүгэ дьыалар кинигэ кээһидээһингэ суох кэм тоһо диригэни суруллубуттар. Үгүс өттүгү эргэ хаһайыстыбаннай кинигэлэртэн уһуллан ылыммытыттар. Көһө сылдьаа кээһидээһини олоор дьыалар кинигэ хаһайыстыбаннай кинигэ суруллубуттан 7 бырыһааннан аччаата. Кварталайы ытыллар нэһилиэнньэ сүөһүтүн учуоттар сорох сельсоветтар эмнэ бэрээдэҥэ суох быһыһы көрдөрөллөр. Соловьев, Мугудай, Хайахсыт сельсоветтара сорох кварталларга ылы кэригэ сылдьан учуоту ытыһааттар. Билигин даҕаны сметалар үбү сылыгар туһаныыга, учуоттааһынга итэһэтэр таһаарыла тураллар. Итинигин учуотка, отчуотунаах кэһи дьисциплинаһы суох быһыы тохтолуохтаах.

Дахылаатка итинэн салгыны оройуон промышленнай, тутар, хааччылар төрилтэлэрин, тыа хаһайыстыбатын сайыһнары ааспыт сылаагы туһуһи көһиңгэ ырытаһынылар итингэ киниги сорууттар туруорулуунулар.

Түмүгэр дахылаатчыт Советтар оруолларын үрдэтэр туһунан партия XXVI съезин ыйыһаһынан салайтаран ССКП КК сэттинитээҥи (1982 с.) Пленуму партийнай, государственнай уонна үлэ дьисциплинаһы бөгөрөгүүгэ туруорбут сорууттары олоххо киллэрин туһунан оройуон экономическай уонна социальная сайдыһтын быһааннарын толорууга олохтоох Советтар күүстэрин харыстааһыга үлэһиттэригар эрилин биллэрэ.

Тыя атэзчыцлер бари
сылдыбыт оскуолалары
гар албэк санганы, туйа
лаары корбүттерин, се
минлар-практикум үрдүк
тэрэһиниэктик ыстыд
лыбытын бэлиттэтиилер
М. МИХАЙЛОВА.

ТЭРЭЭННЭЭХТИК ЫЫТЫЛЫННА

— Ааспыт сымлаахх бийиги бу оройуон ди ректордарын семинарыгар сымдыбыһыт уон

Тыя атэзчыцлер бари
сылдыбыт оскуолалары
гар албэк санганы, туйа
лаары корбүттерин, се
минлар-практикум үрдүк
тэрэһиниэктик ыстыд
лыбытын бэлиттэтиилер
М. МИХАЙЛОВА.

